

اقدامات پلیس در پیشگیری از وقوع جرایم کودکان و نوجوانان

تاریخ پذیرش: 1396/09/21

تاریخ دریافت: 1396/04/19

حسین غلامی¹، حسنعلی موذن زادگان²، مسلم جمشیدی³

از صفحه 149 تا 172

چکیده

زمینه و هدف: افزایش آمار جرایم مربوط به کودکان و نوجوانان بین جوامع مختلف در سال‌های اخیر یکی از آسیب‌های جدی است که جوامع را تهدید می‌کند به گونه‌ای که کشورهای جهان نیز به عنوان یک چالش جدی از آن یاد می‌کنند. از طرفی با توجه به نوع مأموریت و نقش پلیس در این بین، بایستی توجه جدی به این مهم داشته و درکنار سایر نهادهای مسئول نقش مهمی ایفا نماید. این پژوهش به جایگاه پلیس در پیشگیری از این جرایم می‌پردازد.

روش‌شناسی: روش تحقیق در این پژوهش توصیفی - تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای است و با توجه به اهمیتی که جرایم اطفال و نوجوانان از نظر امنیتی دارد، سعی شده که به تبیین و تشریح پیشگیری این جرایم توسط پلیس پرداخته شود.

یافته‌ها و نتایج: با توجه به این که پیشگیری از وقوع جرایم یکی از اهداف اصلی پلیس می‌باشد به همین منظور بایستی علاوه بر مداخله‌های سنتی اقدامات جدید و مبتنی بر روش‌های نوین پیشگیری از قبیل اجتماعی و موقعیت مدار و... را در این زمینه بعمل آورد. پلیس می‌تواند با تعامل و همکاری با سازمان‌ها، نهادها، مدارس، خانواده‌ها و کودکان و نوجوانان با هدف جامعه‌پذیری و همچنین اقدام در زمینه آموزش و آگاه‌سازی اطفال و نوجوانان به منظور تقویت حس کنترل درونی از وقوع جرایم توسط کودکان و نوجوانان به مقابله جرم اطفال و نوجوانان بپردازد.

واژه‌های کلیدی: پلیس، جرایم، کودکان و نوجوانان، پیشگیری.

1- دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی.

2- دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی.

3- دانشجوی دکتری رشته حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه علامه طباطبائی (نویسنده مسئول) m.jamshidi2013@yahoo.com

کودکان و نوجوانان که از آنان به عنوان آینده‌سازان جوامع یاد می‌شود از اهمیت خاصی در بین اقشار جامعه برخوردار هستند. به همین منظور، جلوگیری از انحراف و آسیب‌هایی که ممکن است این قشر نوجوان را مورد تهدید قرار دهد، از موارد بسیار مهمی است که بایستی مورد توجه قرار گیرد. کودکان ممکن است در این بین براساس دلایل مختلفی چون وسوسه‌های آنی، لج بازی، کنجکاوی و... در شرایطی قرار گیرند که به تهدیدی برای جامعه تبدیل شوند و در قالب یک بزهکار در جامعه پدیدار شوند. در این صورت اگر برخورد مناسب و اقدامات پیشگیرانه از سوی ادارات و ارگان‌های مرتبط با این قبیل افراد صورت نگیرد، چه بسا از بزهکار شدن این دسته از کودکان و نوجوانان نتوان پیشگیری کرد. سیاست پیشگیری از جرم در مجامع بین‌المللی مخصوصاً کشورهای در حال توسعه، از چنان اهمیتی برخوردار شده که دستگاه‌های پلیسی و قضایی کشورها به منظور کنترل نرخ جرم از آن استفاده می‌نمایند.

بحث پیشگیری از جرم کودکان و نوجوانان یکی از مباحث بسیار مهم پلیس می‌باشد. زیرا بزهکاری نسل نوجوان در دهه‌های اخیر با افزایش چشمگیری مواجه بوده و پلیس بایستی اقدامات لازم برای بالا بردن توان علمی و تجهیزاتی خود به منظور مقابله با این پدیده شوم در جامعه را به عمل آورد. افزایش نرخ جرم کودکان و نوجوانان یکی از آسیب‌های جدی جامعه می‌باشد و همین امر سبب شده که بسیاری از کشورهای مختلف با برنامه‌ریزی و طراحی مناسب، اقدامات پیشگیرانه از جرم در خصوص این دسته از اقشار جامعه، را در دستور کار پلیس قرار دهند. تا با اجرای برنامه‌های مختلف به فراخور نوع جرم و شرایط آن در جامعه خود، اقدامات پیشگیرانه را بعمل آورند. در این بین پلیس به عنوان یکی از نهادهای ضروری و لازم در راستای هدایت و پیشگیری به حساب می‌آید که بایستی پیش‌بینی‌ها و اقدامات لازم را بعمل آورد. به همین منظور در سال‌های اخیر در بیشتر کشورها، پلیس کودکان و نوجوانان پذیرای این مسئولیت شده و در این راستا مشغول فعالیت می‌باشند و با طی نمودن آموزش‌های خاص به آن رنگ بوی خاص‌تری بخشیده‌اند. در ایران نیز براساس قانون آیین دادرسی کیفری مصوب سال 1392 این امر مورد پیش‌بینی قرار گرفته است (که البته تا قبل از این قانون بصورت خاص و مجزا به آن پرداخته نشده بود) که نیازمند ایجاد ساختار سازمانی، ابعاد و نوع آموزش‌ها و... می‌باشد.

هرچند طبق اصل 156 قانون اساسی، پیشگیری از جرم وظیفه قوه قضائیه دانسته شده است اما بد نیست بدانیم که نیروی انتظامی نیز براساس قسمت د بند 8 ماده 4 قانون نیروی انتظامی، وظیفه پیشگیری از جرم را عهده‌دار می‌باشد. و از طرفی با عنایت به وظیفه ذاتی پلیس مبنی بر مبارزه با بزهکاران، شرایط ایجاب می‌کند که پیشگیری از جرم را سرلوحه عملکرد خود قرار دهد. بنابراین پلیس، اقدامات پیشگیرانه که در ادامه مباحث به آن اشاره خواهد شد می‌تواند نقش مهمی در پیشگیری از جرایم توسط اطفال و نوجوانان را ایفا نماید.

بیان مسأله

از آنجا که در دو دهه اخیر، گونه‌های بزهکاری و کژمداری نسل نوجوان، رنگ و شکل نوین و بسیار پیچیده‌ای به خود گرفته است، پلیس نیز ناگزیر از توان افزایی و پیشبرد خود در عرصه‌های دانشی، بینشی، منشی، برای مقابله با این پدیده شوم باید باشد. این امر، سبب تنوع رویکردهای مداخله‌گرایانه پلیس در برخورد با بزهکاری کودکان و نوجوانان شده و پلیس را وادار می‌کند تا در هر برهه‌ای، متناسب با شرایط موجود جامعه خود، با این گروه سنی، رفتار نماید. بنابراین ایجاد تعامل نزدیک و صمیمی بین نسل نوجوان با پلیس در عرصه‌های مختلف اجتماع، در کنار مشارکت و تعامل ایشان با سایر نهادهای دولتی و غیر دولتی، ابزاری کارآمد برای دست‌اندرکاران تأمین نظم، امنیت و عدالت در جامعه خواهد بود (عباسی، 1394).

افزایش آمار جرایم مربوط به کودکان و نوجوانان بین جوامع مختلف در سال‌های اخیر یکی از آسیب‌های جدی است که جوامع را تهدید می‌کند به گونه‌ای که کشورهای جهان نیز به عنوان یک چالش جدی از آن یاد می‌کنند. این می‌تواند هشدار برای توجه بیشتر به این موضوع باشد. مثلاً در اتریش از جمله فعالیت‌های پلیس ویژه کودکان و نوجوانان این کشور در امر پیشگیری از بزهکاری کودکان و نوجوانان، می‌توان به اقدام‌ها و برنامه‌های مدرسه محور این تشکیلات اشاره کرد. بر این اساس، کارکنان متخصص پلیس کودکان و نوجوانان با همکاری اولیای مدارس، اقدام به برگزاری کلاس‌های آموزشی به میزان هشت ساعت در هفته در مورد شناسایی انواع خشونت و شیوه‌های دوری از آن می‌نمایند. افسران پلیس کودکان و نوجوانان با لباس شخصی در

مدرسه، بین کودکان و نوجوانان رفت‌وآمد کرده و از طریق مشاهده رفتار آنان، اطلاعات قابل توجهی را کسب و در راستای کار خود از آن استفاده می‌کنند و هر ساله نیز گزارشی از روند عملکرد خویش به رئیس پلیس ارائه می‌دهند (فتح‌الهی: 1388، 335). در ژاپن پلیس در یک اقدام مشارکتی و گسترده، با همکاری صاحبان برخی مشاغل در محله‌ها، در راستای جلوگیری از تردد کودکان و نوجوانان به اماکن ممنوعه، از ورود ایشان به اماکنی مانند کواره‌ها و قمارخانه‌ها که موجبات انحراف و بزهکاری آنها را فراهم می‌کند، به شدت جلوگیری می‌نماید. در آمریکا اداره پلیس شهر اکس در برنامه‌ای با عنوان پروژه والدین تلاش خود را جهت اصلاح رفتار کودکان و نوجوانان آشوبگر و از کنترل خارج شده خود معطوف نموده است. ایشان طی این دوره آموزشی، راهبردهای تربیتی برای پیشگیری و درمان رفتارهای مخربی نظیر فرار از منزل یا مدرسه، استفاده از الکل و مواد مخدر، تبهکاری، خشونت و خودکشی را می‌آموزند و بکار می‌گیرند (وروایی، 1384، 89).

با مطالعات صورت گرفته می‌بینیم که در این سال‌ها جرایم ناشی از پرخاشگری و خشونت از رشد فزاینده‌ای برخوردار شده برای نمونه خانم عرب‌نژاد پژوهشی در سال 92 بر روی 123 نفر از جوانان زندانی در کرمان انجام داده که 94/31 آنها مرد و بقیه زن بودند از این تعداد 61 درصد مرتکب شدیدترین نوع خشونت یعنی قتل عمد بودند و 62 درصد سابقه ضرب و جرح و بیشترین وسیله مورد استفاده چاقو بوده است. 63 درصد از این افراد عضو گروه‌های نزاع محلی بوده‌اند و این نشان می‌دهد که عضویت در چنین گروه‌هایی می‌تواند زمینه‌ساز بروز جرایم خشن باشد و جالبتر این که پایه و اساس این خشونت‌ها در دوران نوجوانی صورت گرفته که اثر خود را در جوانی نشان داده است نتیجه‌ای که از این موارد بدست می‌آید بیانگر این مطلب است که ما بایستی از دوران نوجوانی به این دسته افراد توجه نماییم. زیرا طیف عظیمی از جامعه ما را قشر جوان و نوجوان تشکیل می‌دهد. پرداختن به مسائل و مشکلات مربوط به این قشر تأثیر زیادی در باروری و شکوفایی نسل آینده جامعه دارد.

کودکان به دلیل شرایط ویژه‌ای که در آن به سر می‌برند در معرض تجربه‌های خطرناک و سوءاستفاده، از سوی افراد و گروه‌های منحرف و سوءاستفاده طلب هستند. کودکانی که در آستانه آسیب‌پذیری و رفتارهای ضد اجتماعی قرار دارند بیشتر در ورطه

بزهکاری می‌افتند (اقلیما، 1388: 240). آثار مخربی در ایجاد ناامنی و افزایش جرم در جامعه را در برداشته که باعث ایجاد چالش‌هایی جدی در امنیت جامعه می‌گردد.

نکته جالب دیگر این‌که براساس بررسی‌های بعمل آمده بیشترین جرایم مربوط به کودکان و نوجوانان مربوط به دسته کودکان خیابانی می‌باشد. 45 درصد کل کودکان خیابانی بین 10 تا 14 سال سن داشته، که طبق آمار اخذ شده در ایران حدود 60 درصد کودکان خیابانی ایرانی هستند و 40 درصد کودکان خیابانی خارجی هستند همچنین 34 درصد از کودکان خیابانی در حال تحصیل هستند، 40 درصد ترک تحصیل کردند و 24 درصد از آنها اصلاً به مدرسه نرفته‌اند (کردونی، 93) و همچنین در بررسی‌ها نشان داده که 67 درصد از این کودکان تجربه داشته‌اند که چیزی به سوی آن‌ها پرتاب شده است. 82 درصد کودکان تجربه داشته‌اند که در خیابان هل داده شده‌اند. 76 درصد سیلی خورده و مورد ضرب و شتم و کتک‌کاری قرار گرفته‌اند و 30 درصد کودکان عنوان داشته‌اند که با چاقو و سلاح سرد تهدید به برخی اعمال ناخواسته شده و مورد تجاوز قرار گرفته‌اند (جانقلی، 1386: 41). با تأمل در این موارد به راحتی می‌توان به تأثیر مخرب این قبیل موارد بر کودکان و نوجوانان و هدایت آنان به سوی جرایم، پی برد.

ورود و ظهور جرایم توسط این دسته از نوجوانان به داخل جامعه، کوچه و خیابان خود به خود دخالت و حضور پررنگ پلیس را می‌طلبد چرا که یکی از وظایف اصلی پلیس ایجاد امنیت و دفاع از آن می‌باشد. هر آنچه که بخواهد این امر مهم را مختل نماید بلا استثناء پلیس در مقابل آن ایستاده و آنجاست که نقش مهم پیشگیری در دستور کار او قرار گرفته تا بتواند هر چه بیشتر از امنیت و اقتدار خود در این راستا دفاع نماید. بنابراین پلیس بایستی با توجه به شرایط کودکان و حضور فیزیکی در جامعه، اقدامات شایسته‌ای در راستای هدایت و پیشگیری از جرایم اطفال و نوجوانان، انجام دهد. هرچند توجه نهادهای مسئول و درگیر با این قبیل موارد بایستی در پیشگیری و کاهش جرایم توسط کودکان و نوجوانان نقش ایفا کنند اما این سبب نمی‌شود که نقش مهم پلیس را نادیده گرفت، زیرا پلیس یکی از نهادهای ضروری و لازم در راستای هدایت و پیشگیری به حساب می‌آید که بایستی در این زمینه پیش‌بینی‌ها و طراحی‌های لازم را انجام دهد. زیرا ایجاد امنیت و توجه به آن یکی از وظایف اصلی پلیس می‌باشد. و یکی از عاملین ایجاد ناامنی می‌توان ظهور و بروز جرایم توسط این

قبیل افراد (کودکان و نوجوانان) باشد. و حتی از دسته بزرگسالان نیز خطرناک‌تر می‌باشد. چون هم سلامت جامعه و هم آینده جامعه مورد تهدید قرار می‌گیرد.

مسئله مهم دیگری که پلیس بایستی توجه جدی به آن داشته باشد نوع جرایم ارتكابی توسط اطفال و نوجوانان است، زیرا از نظر انگیزه، کیفیت اعمال ارتكابی و علل آن با بزرگسالان متفاوت می‌باشد و حتی نوع جنسیت (دختر یا پسر بودن) نیز دارای اهمیت می‌باشد و پلیس بایستی شناخت خود را در این زمینه افزایش دهد. البته درمجامع بین‌المللی از قرن نوزدهم به بعد به عنوان یک پدیده اجتماعی از سوی اندیشمندان و علمای حقوق جزا و جرم‌شناسی مورد توجه قرار گرفته است، در بیشتر جوامع مخصوصاً جهان سوم تفاوت چشمگیری بین دختران و پسران وجود داشته و نسبت بزهکاران دختر به نسبت بزهکاران پسر به مراتب کمتر است. و دختران بیشتر مرتکب جرایمی همچون اعمال منافی عفت، مواد مخدر و سرقت‌های ساده و معمولی و اعتیاد شده‌اند. که دو سوم زنان و دختران زیر 18 سال، این اعمال خلاف را به منظور تأمین معاش یا راه کسب درآمد اختیار کرده‌اند. نکته مهم دیگر اینکه اطفال غالب جرایم را به صورت گروهی و گاهی با تشکیل باندهای متفاوت مرتکب می‌گردند، در صورتی که بزرگسالان غالباً به صورت انفرادی مرتکب اعمال بزهکارانه می‌شوند (شامبیاتی، 1395: 165).

پژوهشی که توسط ورنر وتن برگر در شهر فرانکفورت آلمان صورت پذیرفت بیانگر این مطلب مهم است که خشونت زیاد و میل به جرایم از این دسته در بین کودکان 6 تا 10 سال روبه افزایش می‌باشد. ایراد جنایت بر عضو یکی از جرایمی است که در بین کودکان و نوجوانان فراوان دیده می‌شود. در این سنین که نوجوانان در اوج بلوغ و بحران‌های جوانی هستند و اغلب نوجوانان مخصوصاً پسران در این سن و سال افرادی پرخاشجو، خشن و زودرنج می‌شوند و با کمترین بهانه‌ای از کوره در رفته و با طرف مقابل به زدو خورد می‌پردازند. و یا یکی دیگر از صفات بارز کودکان و نوجوانان در وقوع جرایم جنایت بر نفس غیر عمد می‌باشد که منشاء آن بی‌احتیاطی و یا بی‌مبالاتی و کم تجربگی است. اما جرم سرقت که در بین این دسته از افراد نسبت به سایر جرایم زیاده‌تر می‌باشد و از پنج سالگی تا 18 سالگی در بین کودکان و نوجوانان مشاهده می‌گردد. بطوری که در مراکز تحقیقات و کشف جرایم پلیسی، سرقت‌های صورت گرفته توسط کودکان و

نوجوانان شامل سرقت‌هایی چون کیف‌زنی و قاپیدن پول و در صورت امکان گردنبندهایی و احياناً دکل‌زنی مغازه‌ها می‌باشد و در مراحل بالاتر به سرقت اجناس از انبار و منازل منطقه خود می‌پردازند (همان، 1395). پلیس بایستی این شرایط را نیز در نظر گرفته و برای هر کدام برنامه خاصی داشته باشد یعنی تجزیه و تحلیل جرایم صورت گرفته توسط کودکان و حتی نوع جنسیت و علت وقوع شرایط زمان و مکان و... را بایستی مدنظر داشته باشد تا بتواند اقدامات پیشگیرانه خود را به درستی انجام دهد. زیرا مطالعه و شناخت پلیس در این زمینه تأثیر بسیار مهمی در نوع اقدامات او به منظور پیشگیری از وقوع جرایم ارتكابی از سوی کودکان و نوجوانان دارد.

مبانی نظری

در خصوص تحقیقات و سوابق انجام شده قبلی مرتبط با موضوع مورد پژوهش، پس از جستجو و بررسی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و مراکز پژوهشی، مشخص شد تحقیقاتی در زمینه کودکان وجود دارد که در بیشتر آنها به علت و عوامل خیابانی بودن، بزهکار و بعضاً بزه‌دیده بودن پرداخته شده، به همین منظور به چند مورد از آنها که ارتباط نزدیکی می‌تواند به بعضی از شاخصه‌های پژوهش داشته باشد بشرح ذیل می‌پردازیم:

قاسمی کهریز سنگی (1388) در پژوهش خود تحت عنوان «رویکرد چند نهادی به پیشگیری از خشونت در مدارس» قصد دارد رویکرد چند نهادی به پیشگیری از خشونت دانش‌آموزان نسبت به یکدیگر در مدارس را با تکیه بر اطلاعات به دست آمده از 316 دانش‌آموز دبیرستانی دختر و پسر، چهار دبیرستان شهر اصفهان، از لحاظ میزان و زمینه‌سازی‌های بروز خشونت توصیف و تحلیل کند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که نابسامانی خانوادگی، نشست و برخاست با دوستان حامل هنجارهای کج‌روانه، ضعف تحصیلی و ضعف کنترل نظام آموزشی به ترتیب زمینه‌سازهای بروز خشونت در مدارس هستند. طراحی نظام چند نهادی در پیشگیری از این انحراف در مدارس، مستلزم استفاده از شبکه‌های منسجم و هماهنگ از ابزارهای پیشگیری وضعی و اجتماعی رشد مدار است. ابزارهای پیشگیری وضعی و اجتماعی که در نهادهای خانواده، نظام آموزشی، پلیس محلی (پلیس مدرسه) و گروه همسالان اعمال می‌شود، با بهره‌گیری از قابلیت‌های موجود در این نهادها، از یکسو به کاهش فرصت بروز خشونت با تسلط بر محیط و شرایط

پیرامونی (مدرسه) پرداخته شده و از سوی دیگر به حذف و خنثی‌سازی عوامل تکوین خشونت در سیر تعلیم و تربیت دانش‌آموز توجه شده است. البته باید خاطر نشان کرد نقش و سهم هر یک از این نهادهای پیشگیرانه، با توجه به زمینه‌سازهای بروز خشونت، متفاوت و در مواردی نسبت به دیگر نهادها، از اولویت برخوردار است؛ بدیهی است با اهمیت مدارس به عنوان نهاد شکل‌دهنده شخصیت اجتماعی دانش‌آموز، سرمایه‌گذاری در جهت پیشگیری وضعی و اجتماعی از خشونت در قالب رویکردی چند نهادی و منسجم، جامعه را از صرف انرژی و سرمایه در جهت مبارزه و کنترل و پیشگیری از بزه و انحراف در مراحل بعدی و سایر محیط‌ها بی‌نیاز می‌سازد.

ایارگر (1388) در پژوهش خود تحت عنوان «جرم‌شناختی تأثیر نظارت پیشگیرانه بر بزهکاری نوجوانان» اهمیت نظارت بر بزهکاران نوجوان را به اندازه‌ای می‌داند که مسئولان سیاست جنایی برخی کشورها با هدف پیشگیری از تکرار جرم، ناگزیر به تدوین و اجرای برنامه‌های نظارت مختص بزهکاران نوجوان شده‌اند. وی انجام پژوهش حاضر را از آن جهت حائز اهمیت می‌داند که تا کنون کسی در این زمینه پژوهشی انجام نداده، بنابراین با استفاده از روش مروری از نوع تحلیلی به تحقیق پرداخته و که نتایج آن عبارتند از: با توجه به این که تمامی مقررات بین‌المللی از تمایز اقدام‌های نظارتی و پیشگیرانه و حتی کیفری کودکان و نوجوانان نسبت به بزرگسالان حکایت می‌کند. بنابراین تدوین برنامه نظارت پیشگیرانه اختصاصی بزهکاران نوجوان در ایران امر بسیار ضروری می‌باشد. همچنین یکی از مسائل مهم در کارایی و موفقیت برنامه‌های نظارتی، آموزش‌های ویژه و تخصصی ناظران و مأموران به ویژه مأموران پلیس است که می‌توان با تشکیل پلیس ویژه کودکان و نوجوانان، این مهم را انجام داد.

رضوی و فراهانی (1388) در پژوهش خود تحت عنوان «بررسی وظایف و اختیارات پلیس در برخورد با اطفال و نوجوانان معارض با قانون» به بررسی جایگاه، ویژگی‌ها، وظایف و اختیارات پلیس کودکان پرداخته است. در پژوهش حاضر پیشگیری و مبارزه با بزهکاری کودکان را نیازمند اجرای شیوه‌های نوین دادرسی کودکان دانسته و توجه به حفظ منافع کودک و مساعد نمودن زمینه‌های بازپروری و بازگشت موفقیت‌آمیز وی به جامعه، باهدف دادرسی ویژه کودکان ضروری دانسته است. در پایان تشکیل پلیس

کودکان و استفاده از نیروهای آموزش‌دیده و به ویژه زنان، در انجام وظایف ضابطان دادگستری در جرایم کودکان پیشنهاد گردیده است.

فتح‌الهی (1388) در پژوهش خود تحت عنوان «پلیس و شیوه‌های نوین پیشگیری از بزهکاری اطفال و نوجوانان» بر این نکته تأکید داشته که سازمان پلیس به عنوان مسئول مستقیم و متولی اصلی اجرای برنامه‌های مبارزه با بزهکاری در اجتماع می‌باشد و پلیس را به عنوان نیرویی پیش قدم در مقابله با بزه و کژمداری می‌داند و رویکرد و نقش چند وجهی در موضوع پیشگیری از بزهکاری دارد. پلیس به عنوان نهادی است که در هر برنامه پیشگیرانه‌ای که از سوی هر نهادی در یک کشور، طراحی و اجرا می‌شود، می‌باید ردپایی از پلیس، حتی اگر صرفاً به عنوان یک هماهنگ‌کننده و یا ناظر عمل نماید، وجود داشته باشد؛ در غیر این صورت، آن برنامه به سرمنزل مقصود نخواهد رسید. ایجاد تقویت یک رابطه تعامل نزدیک و صمیمی بین نسل جوان با پلیس در عرصه‌های مختلف اجتماع، در کنار مشارکت و تعامل ایشان با سایر نهادهای دولتی و غیردولتی، ابزاری کارآمد برای دست اندرکاران تأمین نظم، امنیت و عدالت در جامعه خواهد بود. پس شایسته است که همه ارکان جامعه، با همدلی و همراهی کامل، تمام توان خود را برای یاری پلیس در راستای برنامه‌های نوین و پویا در زمینه پیشگیری از بزهکاری، به ویژه در مورد نسل جوان و نوجوان به کار برند.

کشفی (1390) در رساله خود تحت عنوان «تعامل برازنده پلیس با مدیران مدارس راهنمایی شهر تهران و تدوین راهبرد پیشگیری از بزهکاری و بزه‌دیدگی دانش‌آموزان» به این نتایج دست می‌یابد مواردی چون: تدوین راهبرد ملی پیشگیری از بزه‌کاری و بزه‌دیدگی، تهیه دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های اجرایی، استانداردهای رفتار با دانش‌آموزان تدریس حقوق شهروندی، اجرای کارگاه‌های آموزشی مشترک در این تعامل برازنده نقش مهمی داشته و برای دانش‌آموزان لازم و ضروری دانسته است.

سلیمی (1395) در رساله خود تحت عنوان «الگوی مدیریت پیشگیری اجتماعی نیروی انتظامی از بزهکاری نوجوانان»؛ که نتایج و یافته‌های تحقیق بیانگر این مطلب می‌باشد که بُعد کارکردی از اولویت بالاتری نسبت به بُعد ساختاری برخوردار است و شاخص‌های محله‌محوری و رسانه ملی و خانواده در بُعد کارکردی و شاخص‌های راهبرد، پیچیدگی و رسمیت در بُعد ساختاری حایز بالاترین اولویت‌ها شدند.

پیشگیری از جرایم اطفال و نوجوانان توسط پلیس در اسناد و مقررات بین‌المللی

امروزه اهمیت پیشگیری بیش از پیش بر همگان مشخص شده، به طوری که حدود سه دهه اخیر، بسیاری از کشورهای پیشرفته دریافته‌اند که برای مبارزه واقعی با بزهکاری، بهتر است که از پیدایش و وقوع جرم، پیشگیری کنند. بر همین اساس درصدد برآمدند تا با تصویب قوانین پیشگیری محور و تأسیس نهادها و سازمان‌هایی که وظیفه اصلی آنها به طور ذاتی یا تلویحی، پیشگیری از جرم بود، اقدام به مبارزه با جرم و پیشگیری از آن کنند.

این کشورها سعی نمودند که با قانونمند کردن پیشگیری از جرم، نرخ جرایم را کاهش دهند به گونه‌ای که بعد از پایان جنگ جهانی دوم به بعد، کنگره‌های بین‌المللی حقوق جزا و جرم‌شناسی بیش از همیشه به فکر چاره‌جویی در مورد بزهکاری اطفال و نوجوانان افتادند. از جمله در سال 1946 میلادی، شورای اقتصادی و اجتماعی ملل متحد مسئله «مطالعات کلی درباره وضع مقرراتی جهت پیشگیری از جرم و اصلاح مجرمین» را در دستور کار خود قرار داد که در جلسه سیزدهم اوت 1948 شورای مذکور که در ژنو برگزار شد طرح «مطالعه درباره جرایم اطفال» مورد بررسی و تصویب قرار گرفت. در نتیجه، گروه‌های مختلفی از محققین و کارشناسان ورزیده از طرف سازمان ملل متحد مأمور تحقیق درباره علل جرایم اطفال، طرق مبارزه، و سازمان‌های مربوط به آن، در سراسر جهان گردیدند.

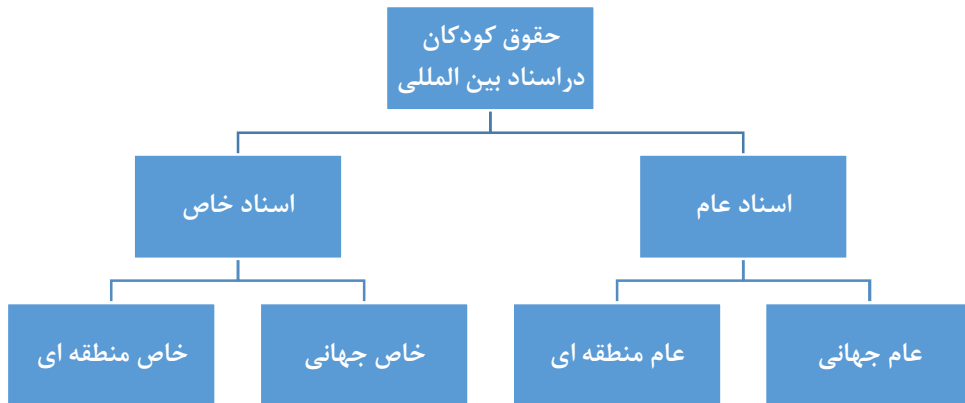
در ادامه اقدامات و توصیه‌های شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد، تصمیم گرفته شد برنامه‌ای جهت تشکیل کنفرانس واحدی که اعضاء آن شامل ارگان‌های ذی صلاحیت و متخصص در امر «مبارزه با جرایم و اصلاح مجرمین» می‌شود، تنظیم و اجرا گردد. نهایتاً این کنفرانس که در سال 1949 میلادی در پاریس تشکیل شد و در آن نهادها و سازمان‌های حامی اطفال نیز شرکت نمودند. و از آن تاریخ به بعد این کمیته همه ساله کنگره‌هایی در کشورهای مختلف با شرکت متخصصین فن تشکیل و نتیجه کار را در اختیار علاقمندان می‌گذارد.

کنگره سال 1949 که در حومه نیویورک به نام لیکساکسس تشکیل گردیده، اختصاصاً به مسئله جرایم اطفال پرداخت و قطعنامه‌هایی در این مورد منتشر کرد. به

موجب یکی از قطعنامه‌ها، کتیبه مزبور مکلف است که مسئله پیشگیری از جرم و اصلاح مجرمین را بطور کلی با همکاری مؤسسات، انجمن‌ها، تشکیلات بین‌المللی ذی‌صلاحیت و گروه‌های علاقمند به موضوع، مورد رسیدگی قرار دهد (موسوی، 1390: 176).

علاوه بر این، سازمان ملل متحد از سال 1955 تاکنون به منظور دستیابی به راهکارهایی به منظور پیشگیری از جرم و طراحی حداقل استانداردهای برخورد با مجرمان، کنگره‌هایی زیر نظر خود و براساس تصمیم شورای اقتصادی، اجتماعی در پایتخت کشورهای عضو هر 5 سال یکبار با شرکت نمایندگان دولت‌ها، متخصصان عدالت کیفری، محققان صاحب نام جهانی و اعضای وابسته به سازمان‌های غیر دولتی (N.G.O) جهت بحث درباره مشکلات عمومی، تجربیات مشترک و یافتن راه‌حلی در مورد جرم منعقد گردیده است. در طول سیزده دوره گذشته مشاهده می‌گردد که همگی جلسات به نوعی تمرکز بر پیشگیری از جرم را در دستور کار خود قرار داشته‌اند و در خصوص اطفال و نوجوانان نیز درکنگره‌های اول، دوم، ششم و هشتم مورد تأکید و توصیه‌های جدی قرار گرفته و دولت‌ها را ملزم به انجام اقدامات مؤثر در این راستا نموده است.

لازم به ذکر است که فعالیت‌های روز افزون «اتحادیه بین‌المللی حمایت از اطفال، و کمیسیون مخصوص اطفال مجرم و ناسازگار و نیز تشکیل انجمن‌ها و موسساتی نظیر انجمن بین‌المللی حقوق جزا- کمیسیون بین‌المللی علوم جزایی و امور زندان‌ها- انجمن بین‌المللی جرم‌شناسی- موسسه بین‌المللی دفاع اجتماعی (که در سال 1947 درژنو تشکیل شده است) همگی نمونه‌های زنده و گام‌های بلندی است که در جهت مبارزه با جرم و پیشگیری از بزهکاری خصوصاً اطفال و نوجوانان برداشته شده است (موسوی، 1390) دربررسی اسناد بین‌المللی درخصوص اطفال و نوجوانان، در راستای حمایت از کودکان و نوجوانان اقدامات خاصی صورت پذیرفته است که بسیاری از اقدامات در قالب دو دسته عام و خاص طبقه‌بندی گردیده است که در نمودار شماره 1 تقسیم‌بندی حقوق کودکان در اسناد بین‌المللی و در جداول 1 و 2 عناوین اسناد (عام و خاص) به تصویر کشیده شده است.

نمودار شماره 1-حقوق کودکان در اسناد بین المللی

جدول شماره 1-اسناد بین المللی عام

ردیف	اسناد عام
1	اعلامیه جهانی حقوق بشر 1948
2	کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو مصوب 12 اوت 1949
3	کنوانسیون اروپایی حقوق بشر و آزادی‌های اساسی 1950
4	میثاق بین المللی سازمان ملل متحد در زمینه حقوق مدنی و سیاسی ICCPR 1966
5	میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ICESCR 1966
6	کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر 1969 و منشور آفریقایی حقوق بشر و مردم 1981
7	اعلامیه کنفرانس جهانی حقوق بشر وین 1993

جدول شماره 2- اسناد بین المللی خاص

ردیف	اسناد خاص
1	اعلامیه جهانی حقوق کودک 1959
2	کنوانسیون حقوق کودک 1989
3	رهنمودهای سازمان ملل برای پیشگیری از بزهکاری نوجوانان (رهنمودهای ریاض) 1990
4	قواعد حداقل استاندارد سازمان ملل برای مدیریت دادرسی ویژه نوجوانان (قواعد پکن) 1985
5	قواعد سازمان ملل برای حمایت از نوجوانان و محروم از آزادی 1990
6	قواعد سازمان ملل در خصوص استفاده از کودکان به عنوان وسیله اعمال مجرمانه
7	رهنمودهای سازمان ملل برای اقدام در راستای نظام عدالت کیفری برای کودکان
8	منشور آفریقایی در خصوص حقوق و آسایش کودکان
9	دو پرتکل الحاقی به کنوانسیون حقوق کودک در خصوص منع استفاده از کودکان در فروش، فحشا

ردیف	اسناد خاص
	و هزه‌نگاری و شرکت در منازعات مسلحانه
10	کنوانسیون اروپایی اجرای حقوق کودکان
11	قطعه‌نامه مصوب مجمع عمومی ملل متحد در مورخ 18 می 2007 که به ایجاد سمت نماینده ویژه دبیر کل ملل متحد در خصوص خشونت علیه کودکان
12	اصول راهنمای اقدام در زمینه کودکان و نوجوانان در سیستم عدالت کیفری مصوب 1997 شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل
13	قواعد حداقل استاندارد در زمینه تدابیر غیربازداشتی (قواعد توکیو) - قطعه‌نامه شماره 45/119 مجمع عمومی سازمان ملل
14	اعامیه وین در خصوص پیشگیری از جرم و اصلاح مجرمان مصوب 2000 وین.
15	جهانی شایسته کودکان مصوب 2002 مجمع عمومی سازمان ملل
16	اصول راهنمای دادرسی در زمینه کودکان قربانی و شاهد جرم مصوب 2005 سازمان ملل

سازمان ملل متحد در خصوص پیشگیری از بزهکاری اطفال و نوجوانان اقدام به صدور و تصویب قطعه‌نامه و اسناد متعددی از قبیل 1- اسناد الزام‌آور (شامل کنوانسیون حقوق کودک) 2- اسناد غیرالزام‌آور که به دو دسته الف- عدالت کیفری (شامل: 1- قواعد یکن 2- قواعد ملل متحد راجع به حمایت از اطفال محروم شده از آزادی) ب- پیشگیری از بزهکاری نوجوانان (رهنمودهای ریاض) نموده است. که چارچوب کلی در خصوص اقدامات پلیس برای پیشگیری از وقوع جرایم توسط کودکان و نوجوانان در سطح بین‌المللی ارائه می نماید.

بررسی وضعیت پلیس در پیشگیری از جرایم اطفال و نوجوانان در برخی کشورهای جهان

اگر نگاهی به وضعیت جرایم ارتكابی توسط اطفال و نوجوانان (بزهکاری) در بین کشورهای مختلف در دهه‌های اخیر بیاندازیم می‌بینیم که توجه به جرایم این قشر از جامعه در بین کشورها از اهمیت خاصی برخوردار بوده و این اهمیت در برگزاری کنگره‌ها و تصویب اسناد بین‌المللی به وضوح مشاهده گردید اما آنچه مهم می‌باشد میزان اقدامات کشورها در راستای تحقق اهداف اسناد بین‌المللی و خود کشورها در زمینه پیشگیری از وقوع جرایم اطفال و نوجوانان توسط پلیس می‌باشد که در اینجا به بررسی دیدگاه‌ها و اقدامات سایر کشورهای مختلف که در راستای پیشگیری از وقوع جرایم توسط اطفال و نوجوانان پرداخته‌اند می‌پردازیم.

جدول شماره 3- اقدامات پیشگیرانه پلیس در برخی کشورها

ردیف	کشور	مشروح اقدامات
	آمریکا	تعامل و همکاری پلیس با سایر نهادهای مسئول، مددکاری - شهرداری - دادستان - مدارس - خدمات اجتماعی - دانشگاه‌ها - سازمان‌های جوان - روحانیون - سازمان‌های غیرانتفاعی. اقدام براساس پیشگیری، مداخله و مسئولیت‌پذیری و تشکیل پلیس محله - مأموران ویژه محله - پلیس ویژه جوانان - اقدامات آموزش مدارس و اقدامات در راستای، اعتمادسازی بین کودکان، تشکیل گروههای مردمی پلیس نوجوانان - اعزام به اردوهای آموزشی کودکان در معرض خطر ارتکاب جرم به همراه خانواده‌هایشان. آموزش‌های جامعه‌محوری در مدارس و تشکیل پلیس مدارس و افسران کاردان مدارس - نظارت بر دانش‌آموزان فراری از مدرسه و تشکیل پلیس مخفی مدارس
	ژاپن	اتخاذ تدابیر پیشگیری از جرایم نوجوانان با ایجاد مرکز حمایت از نوجوانان - تعامل همکاری با ساکنین محل وسازمان‌های مربوطه - تشکیل پلیس محله - توزیع جزوات آموزشی و اطلاع‌رسانی در سطح خانواده‌ها و ساکنان محل - جلوگیری از تردد کودکان و نوجوانان به مکان‌های غیرمجاز - شرکت نوجوانان در امور ورزشی و فرهنگی و هنری و اوقات فراغت - همکاری با والدین و مدیران و مدارس - پاکسازی محیط اجتماعی نوجوانان
	کانادا	تعامل و همکاری با مدارس، والدین و سایر سازمان‌ها - برگزاری کلاس‌های آموزشی برای اولیا و دانش‌آموزان در مدارس - تشکیل افسران مدارس - تشکیل اداره پیشگیری از جرم و امور قربانیان - برگزاری سخنرانی برای دانش‌آموزان و والدین - نمایش فیلم‌های ویدئو و تئاتر - ایجاد بازی‌های آموزشی - همکاری با رسانه‌ها - مصاحبه با دانش‌آموزان به منظور اعتمادسازی
	استرالیا	اعتمادسازی بین پلیس و کودکان - مشارکت نوجوانان در نظم و امنیت جامعه - ایجاد افسران کاردان پلیس - اجرای برنامه آموزشی از مهد کودک تا دانشگاه - تعامل با آموزش و پرورش - آموزش در مدارس با لباس پلیس (باسبان کنی کوالا) - افزایش آگاهی نوجوانان درباره نقش پلیس و جایگاه اجتماعی آن - توسعه مفهوم پیشگیری از جرم در سیستم آموزشی مدارس - آموزش مهارت‌های لازم برای پیشگیری و اجتناب از وضعیت‌های خطرناک و خطرساز
	انگلستان	تعامل با نهادها، مدارس و کودکان - ایجاد افسر پلیس مشاور در مدارس و افسران تماس و افسر کاردان - برگزاری پروژه مدارس امن - ایجاد پلیس گشت ویژه کودکان فراری - استقرار پلیس در مدرسه در نقش میانجیگر
	فرانسه	تعامل و همکاری با مدرسه و نهادها و سازمان‌ها - ارائه آموزش در مدارس و توجه به فرار دانش‌آموزان از مدارس - آموزش در خصوص مواد مخدر و تهدیدات موجود به دانش‌آموزان - تشکیل شورای پیشگیری از بزهکاری نوجوانان و میانجی‌گری

اقدامات پیشگیرانه پلیس در زمینه کودکان و نوجوانان در برخی کشورهای دنیا		
ردیف	کشور	مشروح اقدامات
	اتریش	مدرسه-آموزش - افسران کاردان - فیلم‌های آموزشی - بازی‌های ورزش‌های کودکانه - اعتمادسازی بین پلیس و کودکان - نظارت بر کودکان در فعالیت‌های ورزشی (مسابقات)
	آلمان	توجه به دانش‌آموزان فراری از مدرسه - تعامل با آموزش و پرورش - ایجاد گشت‌های خیابانی برای دستگیری دانش‌آموزان فراری - سرکشی از مدارس توسط افسران پلیس - آموزش دانش‌آموزان - پخش فیلم‌های آموزشی در مورد خشونت - شورای امنیت در مدارس و تعامل با والدین مدارس و کودکان
	ترکیه	تشکیل پلیس کودکان و نوجوانان - تعامل با آموزش و پرورش - آموزش و آگاهسازی کودکان و نوجوانان
	چین	تشکیل پلیس ویژه کودکان و نوجوانان - تعامل با جامعه، سازمان‌های دولتی، رسانه‌ها، خانواده و گروه همسالان - آموزش - آموزش به کودکان و بازپروری بزهکاران - نظارت و جمع‌آوری اطلاعات کودکان به منظور کنترل بیشتر بر آنها
	آفریقای جنوبی	تعامل با مدارس، نهادهای دولتی و غیر دولتی، آموزش و پرورش - برگزاری طرح امنیت مدارس - برگزاری کارگاه‌های عملی - نظارت و کنترل کودکان و نوجوانان در داخل و خارج مدارس.

پیشگیری از جرایم اطفال و نوجوانان در اسناد و مقررات داخلی

در جمهوری اسلامی ایران نیز در راستای حمایت از کودکان و نوجوانان از نظر قانونی اقداماتی صورت گرفته است و بیشتر سمت سوی آن حمایتی بوده و در راستای پیشگیری از جرایم اطفال و نوجوانان متأسفانه این خلاء دیده می‌شود مثلاً در قانون اساسی که یک اصل مهم تدوین برنامه‌ها و قوانین کشور می‌باشد در فصل چهارم تضمین حقوق کودکان علاوه بر حمایت عام از حقوق ملت دیده شده و دولت را موظف به انجام آن نموده است. و براساس اصل 156 قانون اساسی وظیفه تنظیم لایحه حمایت از کودکان اساسی مبادرت به تنظیم لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان جهت حمایت قضایی از افراد زیر 18 سال سن، در معرض خطر و بزه‌دیده نمود. و براساس همین اصل وظیفه پیشگیری از جرم را برعهده این قوه قرار داده است. در بحث پیشگیری با عنایت به این که تعامل قوا یک امر ضروری به حساب می‌آید متأسفانه در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به صراحت تکلیفی برای تعامل قوا یا دستگاه‌های اجرایی وجود ندارد و این امر به عنوان یک حق نیز برای مردم مطرح نشده است. اما از برخی

موارد تعامل و همکاری بین نهادها استنباط می‌شود. از جمله به موجب بند 10 اصل سوم قانون اساسی دولت در معنای حکومت مکلف به « ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیر ضروری » شده است. در نظام حقوق ایران، قانونگذار با تصویب ماده 1173 قانون مدنی و قانون حمایت از کودکان و نوجوانان در 25 آذر 1381 توجه خود را بر شکل‌دهی یک سیستم عدالت خاص اطفال در معرض خطر و بزه‌دیده نشان داد.

جدول شماره 4- اسناد داخلی

ردیف	منابع داخلی
1	قانون حمایت از کودکان و نوجوانان مصوب 1381
2	قانون تصویب کنوانسیون ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک و توصیه نامه مکمل آن مصوب 1378
3	قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در خصوص فروش، فحشا و هرزه‌نگاری کودکان مصوب 1386
4	آیین نامه ساماندهی کودکان خیابانی (کار) مصوب 1384
5	قانون اجازه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حقوق کودک .
6	قانون ساخت و نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی مصوبه 1383
7	سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلان جمهوری اسلامی ایران در 1404 ه ش
8	قانون نیروی انتظامی ، مصوب 1396/4/26 مجلس شورای اسلامی
9	قانون پیشگیری از جرم
10	لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان
11	قانون حمایت از کودکان بدون سرپرست مصوب 1353/12/29
12	قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست مصوب 1392
13	آیین‌نامه اجرایی قانون تأمین زنان و کودکان بی‌سرپرست

در توضیح اسناد مذکور در جدول شماره 4 به خوبی می‌توان هدف حمایتی از کودکان و نوجوان را احساس نمود، اما آنچه که ارتباط با موضوع پژوهش که پیشگیری از وقوع جرایم توسط اطفال و نوجوان می‌باشد را می‌توان در تحلیل بسیاری از این مواد قانونی، در راستای موضوع، مورد بهره‌برداری قرار داد مثلاً: در فصل سوم آیین‌نامه ساماندهی کودکان خیابانی (کار) مصوب 1384 براساس ماده 6 که وظایف سازمان‌ها و نهادهای همکار را مورد اشاره قرار داده و تعیین تکلیف کودکان خیابانی بزهکار را به منظور برقراری امنیت در کلیه مراحل اجرایی به نیروی انتظامی سپرده است. در سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلان جمهوری اسلامی ایران در 1404 ه ش توجه خاصی به همکاری

نهادهای مردمی در زمینه پیشگیری از وقوع جرم و تخلفات و بازسازی آسیب‌دیده‌گان اجتماعی و بزهکاری و کمک به بازگشت آنان به جامعه و زندگی امن و سالم صورت گرفته است. قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی در بند 8 ماده 4 این قانون، 9 عنوان از وظایفی که بر طبق قانون به عنوان ضابط قضایی برعهده نیروی انتظامی است، شمرده شده و نیروی انتظامی را در این حوزه تکلیف به تعامل با قوه قضائیه کرده است. بندهای 15 تا 18 ماده 4 این قانون نیز به تعامل و همکاری این نیرو با سایر نهادها می‌پردازد. از جمله بند 17 این قانون بر همکاری نیروی انتظامی با «وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، موسسات، شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت، بانک‌ها و شهرداری‌ها در حدود قوانین و مقررات مربوطه» اشاره دارد. همچنین طبق بند 8 ماده 4 قانون نیروی انتظامی پیشگیری از جرم بر عهده این نیرو قرار داده شده است. در قانون پیشگیری از جرم که در سال 1394 به تصویب نهایی رسیده است برخی از مهم‌ترین نوآوری‌های این قانون عبارتند از: متمرکز کردن مدیریت پیشگیری از جرم، مشارکتی کردن پیشگیری از جرم، توجه به سیاست‌های خرد در زمینه پیشگیری از جرم، پاسخگو کردن مسئولان پیشگیری از جرم و ساختارمند کردن پیشگیری از جرم. در لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان که اطفال و نوجوانان در معرض خطر و بزه‌دیده در برابر انواع بی‌توجهی، سهل‌انگاری، آزار یا بهره‌کشی مورد حمایت قرار می‌دهد و راهکارهای پیشگیرانه و خدمات حمایتی مربوط به اطفال بزه‌دیده و در معرض خطر را مورد توجه قرار می‌دهد. تصویب این لایحه می‌تواند در کنار سایر لوایح قوه قضائیه در مورد اطفال به یک سامانه جامع دادرسی در زمینه کودکان و نوجوانان رسید که موجب تسریع و تسهیل در پیشگیری و مقابله با خطرات و جرایمی می‌شود که همواره در کمین کودکان و نوجوانان در قالب بزه‌دیده یا بزه‌کار است. همچنین یکی از مواردی که در این لایحه به آن تاکید شده است بحث تعامل پلیس با سازمان‌ها و نهادهای مختلف از جمله بهزیستی صداوسیما و وزارت آموزش و پرورش و... می‌باشد.

وظایف پلیس در پیشگیری از جرایم اطفال:

ناجا درحوزه پیشگیری و مقابله با جرایم به عنوان محوری‌ترین سازمان درگیر در میان تمامی سازمان‌های رسمی و غیررسمی دخیل در امر پیشگیر و مقابله است. براساس قوانین و وظایف مندرج در قانون ناجا، در وظایف قضایی پلیس و خدمات

انتظامی وی بحث پیشگیر از وقوع جرم به عنوان یکی از مباحث مهم در امر پیشگیری و مقابله قرار داده شده است.

ما اگر بخواهیم وظایف پلیس را در امر پیشگیری جرایم اطفال و نوجوانان را مورد بررسی قرار دهیم به این نتیجه می‌رسیم که پلیس برای مواجهه با این دسته از افراد نیازمند تغییر رویکرد و عملکرد خود و همچنین پیش‌بینی اقدامات نوینی در بحث پیشگیری از بزهکاری کودکان و نوجوانان می‌باشد. به همین منظور پلیس برای پیشگیری از بزهکاری نوجوانان نمی‌تواند فقط به پیشگیری کیفری اکتفا نماید. بنابراین بایستی توجه ویژه‌ای به بحث پیشگیری غیرکیفری نیز داشته و اقدامات نوینی در قالب پیشگیری اجتماعی از بزهکاری، آموزش و آگاهسازی نوجوانان، کنترل اجتماعی و راهکارهای عملی از جمله آموزش مهارت‌های زندگی مانند: (خودآگاهی، همدلی، برقراری ارتباط، روابط بین فردی، تفکر خلاق، مسؤولیت پذیری، حل مسأله و مشکل، تصمیم‌گیری و مقابله با استرس و هیجانات منفی) داشته باشد، زیرا این موارد برای توانمند کردن افراد جهت شناخت خود، دیگران، محیط و افزایش قدرت سازگاری و رفتار مثبت تأثیرگذار بوده و باعث می‌شود که افراد مسؤولیت‌های مربوط به نقش اجتماعی خود را بپذیرند و بدون صدمه زدن به دیگران، یا انتخاب‌ها و رفتارهای سالم خود با چالش‌ها و مشکلات زندگی مواجه شوند. هدف اصلی این برنامه‌ها ارتقای بهداشت روانی و اجتماعی فرد و جامعه و پیشگیری از انواع بزهکاری و رفتارهای ناهنجار و آسیب‌های اجتماعی دیگر چون اعتیاد و خودکشی و... است (موسوی، 1390: 209). که ممکن است بصورت فردی یا اجتماعی باشند و در مکان‌های مرتبط از جمله خانواده، مدارس، گروه‌های همسالان، گروه‌های کارگری، محله‌های خاص و... به کار گرفته شوند.

در اجرای برنامه‌های کلی در بحث کنترل اجتماعی پلیس به تنهایی ممکن است نقش خوبی را نتواند ایفا نماید پس بایستی تعامل خاصی بین نهادها و سازمان‌های درگیر با موضوع وجود داشته باشد. می‌توان گفت این اقدامات زمانی دارای نقش بیشتر و مفیدتری در بحث پیشگیری را دارند که بین نهادهای دولتی (سازمان بهزیستی، وزارت آموزش و پرورش و...)، خانواده و پلیس تعامل و همکاری وجود داشته باشد. و همچنین بحث مهم دیگری که پلیس بایستی توجه جدی به آن داشته باشد و به سرمایه‌گذاری در آن بپردازد فرهنگ‌سازی و رسوخ به عمق اعتقادات افراد می‌باشد که

اینجا نیز نیازمند تعامل بین نهادهای مربوط و پلیس می‌باشد. البته نتیجه آن تحقق پیشگیری از جرم و کنترل اجتماعی است که نسبت به روش‌های گذشته پلیس را موفق‌تر می‌نماید و از هزینه کم و از اعتقادات عمیق افراد بهره برده می‌شود.

اقدامات نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در پیشگیری از وقوع جرایم اطفال و نوجوانان:

نیروی انتظامی نیز در راستای تحقق اهداف و وظایف خود در زمینه پیشگیری از وقوع جرایم توسط اطفال و نوجوانان با توجه به اسناد و مقررات بین‌المللی و همچنین اسناد داخلی و شیوه‌های نوین پیشگیری از جرم از زمان ادغام و تشکیل نیروی انتظامی (از سال 1370) اقدامات خاصی در این زمینه انجام داده است که مشروح آن در جدول ذیل مورد اشاره قرار گرفته است.

جدول شماره 5- اقدامات پیشگیرانه پلیس ایران

اقدامات پیشگیرانه پلیس در زمینه کودکان و نوجوانان در ایران	
ردیف	مشروح اقدامات
	<p>راه‌اندازی مراکز مشاوره و مددکاری کلاتری‌ها- استفاده از مشاوران افتخاری- جذب پلیس افتخاری- فعالیت‌های پلیس محله و ایستگاه‌های پلیس در محلات- راه‌اندازی مرکز سینمایی ناجی هنر- تشکیل پلیس زن- همایش‌های علمی در حوزه پیشگیری از جرم- افزایش آگاهی عمومی به جامعه- نظارت و مراقبت بر اماکن عمومی و مناطق جرم‌زا- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای روسای کلاتری و پاسگاه‌های سراسر کشور- برگزاری همایشات- برگزاری نمایشگاه ویژه دانش‌آموزان- برگزاری مسابقه ویژه دانش‌آموزان- نمایش فیلم برای دانش‌آموزان- آموزش مقررات راهنمایی و رانندگی به کودکان- حضور پلیس در اردوهای دانش‌آموزی- برگزاری جلسات سخنرانی و پرسش و پاسخ با اطفال و نوجوانان- تقدیر از دانش‌آموزان نمونه- بازدید دانش‌آموزان از مراکز انتظامی- طرح گذربان مدرسه.</p>

نتیجه‌گیری

پلیس با توجه به رسالتی که از سوی قانون در قالب ضابط بودن برعهده دارد، بایستی اقدامات و تمهیدات خاصی در جهت مواجهه با این خطرات اندیشیده و خود را در امر پیشگیری که تأثیر بسزایی در تحقق امنیت دارا می‌باشد غنی کند و در این راستا اقدامات لازم و برنامه‌های لازم و همچنین زیرساخت‌ها و اهداف و برنامه‌های آن را طرح‌ریزی و اجرا نماید. زیرا کودکان امروز جوانان فردا و بزرگسالان آتی جوامع

می‌باشند و اگر اقدامات لازم و اساسی در این برهه از زمان در راستای پیشگیری از آنان صورت نگیرد این مشکلات برای مدت‌های طولانی در جوامع وجود خواهد داشت. و آنچه نقش پلیس را بسیار مهم‌تر می‌نماید وضعیت خاصی است که این دسته از بزهکاران از نظر حقوقی دارا می‌باشند که رعایت آن نیز یکی از لازمه‌های مهم و دستور کار مقامات قضایی می‌باشد. بنابراین بایستی در طرح‌ریزی و اقدامات پیشگیرانه برای این دسته از افراد طرح‌ریزی بسیار دقیق و هوشمندانه صورت پذیرد. که خدای ناکرده در این مسیر خدشه‌ای به حقوق افراد وارد نشود. اولین اقدام برای تحقق موارد مطرح شده تشکیل پلیس ویژه کودکان و نوجوانان می‌باشد که در حال حاضر در ایران فاقد این نوع پلیس می‌باشیم ولی در کشورهای مورد اشاره بخوبی دیده می‌شود که همه آنها در این زمینه اقدامات مناسب انجام داده‌اند بگونه‌ای که یا دارای پلیس متخصص در این زمینه هستند یا پلیس مشاور کودکان که در هر دو صورت می‌توان گفت دارای پلیس مخصوص کودکان و نوجوانان می‌باشند. که در اصول راهبردی و بنیادین ریاض مورد توجه قرار گرفته و علاوه بر آن به مساله پیشگیری اجتماعی و خدماتی به عنوان عامل اصلی در مهار بزهکاری و به فرآیند آموزش و پرورش نوجوانان به وسیله خانواده و مدرسه تأکید شده است. در این اصول به نقش پلیس در امر پیشگیری توجه خاصی شده و به عنوان یک ضرورت به آن پرداخته و نیاز به آموزش و تربیت پلیس و کارکنان مربوط که دارای صلاحیت و تخصص کافی باشند را ضروری دانسته و نگاه خاصی به پلیس در پیشگیری از بزهکاری اطفال و نوجوانان، از طریق فرصت‌های آموزشی کافی و برابر برای تأمین رشد و پیشرفت همه نوجوانان و مراقبت و حمایت خاصی از آنها یعنی به نوعی پیشگیری اجتماعی از جرم تأکید می‌نماید. این اصول پلیس را ملزم می‌نماید که به عنوان یک نیروی دولتی بایستی علاوه بر مداخله‌های سنتی پلیس، اقدامات جدید و متفاوتی مبتنی بر روش‌های نوین پیشگیری از قبیل اجتماعی، موقعیت مدار در راستای تأمین منافع و مصالح کودکان و نوجوانان انجام دهد.

پلیس بایستی با اقداماتی چون آشنا نمودن با وظایف و مأموریت کارکنان پلیس به کودکان و نوجوانان و آموزش آنان در این راستا، تلاش خود را جهت اعتمادسازی و جذب کودکان به سمت خود با ارائه خدمات رفاهی مانند برگزاری اردوهای تفریحی و علمی با هدف مشخص در این زمینه تا حدودی نوجوانان در معرض خطر ارتکاب جرم راز انحراف

و ارتکاب بازداشته و در این مسیر از مدرسه و آموزش به نحو احسن در پیشگیری اجتماعی آنان بهره ببرد. یعنی به گونه‌ای که از طریق تعامل پلیس با کودکان و نوجوانان و آگاه‌سازی ایشان قدمی در زمینه جامعه‌پذیری نوجوانان برداشته شود. علاوه بر این پلیس می‌تواند با دو شیوه پیشگیری وضعی و اجتماعی علاوه بر پیشگیری کیفری که تا حدودی سنتی شده است، به مقابله جرایم اطفال و نوجوانان رود. از آنجایی که پیشگیری وضعی ناظر به تدابیری است که فرصت‌های ارتکاب جرم را کاهش می‌دهد و معطوف به اقداماتی است که در جهت کنترل مجرمان و بزه‌دیدگان احتمالی صورت می‌گیرد؛ پلیس می‌تواند سه هدف را دنبال کند. الف: دشوار ساختن ارتکاب جرم؛ ب: کاهش آماج‌های جرم؛ ج: افزایش خطر ارتکاب جرم. پلیس می‌تواند در خصوص هر یک از محورهای ذکرشده، برنامه‌ریزی کرده و با تحقیقات علمی، کسب دانش و به کارگیری فناوری‌های نوین و روش‌های طراحی محیطی مناسب، هدف‌های مذکور را محقق کرده و موجب کاهش بزهکاری و جرم در جامعه شود. در پیشگیری اجتماعی پلیس در دو شیوه؛ پیشگیری اجتماعی جامعه مدار؛ که در پی از بین بردن و خنثی کردن عوامل جرم‌زا در محیط اجتماعی است و پیشگیری اجتماعی رشدمدار؛ که پلیس سعی دارد چنانچه کودکی به هردلیل از خود مظاهر بزهکاری را بروز داد، با مداخله زودرس در وی و محیط پیرامونش، از مزمن شدن بزهکاری در آینده جلوگیری کند.

پیشنهادها

- تشکیل پلیس ویژه اطفال با حضور کارکنان با تجربه پلیس، خصوصاً زنان که آموزش‌های لازم در خصوص جرایم اطفال دیده‌اند و به مسائل حقوقی و روانشناسی آشنا باشند.
- تعامل و همکاری پلیس، مدیران مدارس و والدین با برگزاری نشست‌های تخصصی و جلسات توجیهی به منظور آموزش فنون و مهارت‌های زندگی به کودکان هم به صورت فردی و هم بطور جمعی و گروهی در زمینه آسیب‌ها و تهدیدهای احتمالی مسیر زندگی کودکان و نوجوانان و آموزش شیوه‌های پیشگیری؛
- تعامل و همکاری پلیس با رسانه‌ها در ایجاد برنامه‌های تبلیغی مشترک با هدف پیشگیری از جرایم اطفال و نوجوانان؛

- تعامل و همکاری پلیس با آموزش و پرورش در خصوص طراحی دروس پیشگیرانه در کتب درسی دانش آموزان؛
- طرح‌ریزی اجرای برنامه‌های فرهنگی و تفریحی با هدف آموزش مسائل مذهبی و تقویت قوای دینی کودکان و نوجوانان (پرورش روحیه دین‌داری) با همکاری نهادهای مرتبط (مساجد، رسانه‌ها، مدارس و...)
- شناسایی و نظارت بر اماکن و محله‌های جرم‌خیز و حضور در اطراف مدارس و مسیر تردد دانش‌آموزان توسط پلیس و ارائه هشدارهای لازم به دانش‌آموزان؛
- استفاده از تجربیات پلیس کشورهای پیشرو در شیوه‌های کنترل جرایم خشن کودکان و نوجوانان می‌تواند منجر به اجتناب و پرهیز از رفتارهای پرخطر در نوجوانان شود.

- اقلیما، مصطفی (1381). مددکاری فردی، کار با فرد. تهران: انتشارات دانژه.
- ایارگر، حسین (1388). جرم‌شناختی تأثیر نظارت پیشگیرانه بر بزهکاری نوجوانان. مجموعه مقاله‌های برگزیده همایش علمی کاربردی پلیس و نظام عدالت برای کودکان و نوجوانان، تهران: نشر حدیث کوثر.
- پوراسدی، محمد و صادقی، محمدصادق (1395). مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم. تهران: چاپ کهن، دانشگاه علوم انتظامی امین.
- پورغلامی، محمدرضا (1391). بررسی چشم‌انداز کودکان کار در ایجاد چالش‌های امنیتی و انتظامی. فصلنامه علمی پژوهشی انتظام اجتماعی، سال چهارم، شماره اول.
- تاتلی، واحد (1383). نقش سازمان‌های غیردولتی در حمایت از حقوق کودک. مجموعه مقاله‌های برگزیده همایش علمی کاربردی پلیس و نظام عدالت برای کودکان و نوجوانان، تهران: نشر حدیث کوثر.
- جانقلی، مصطفی (1383). نگاهی به وضعیت کودکان خیابانی در ایران. همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران.
- جهانیان، محمد (1393). پیشگیری از بزهکاری کودکان و نوجوانان در معرض خطر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور تهران.
- حیدریان، مریم (1388). مهارت‌های ارتباطی پلیس در مواجهه با کودکان و نوجوانان. مجموعه مقاله‌های برگزیده همایش علمی کاربردی پلیس و نظام عدالت برای کودکان و نوجوانان، تهران: نشر حدیث کوثر.
- رضوی، محمد و فرهانی، احمد (1388). بررسی وظایف و اختیارات پلیس در برخورد با اطفال و نوجوانان معارض با قانون. مجموعه مقاله‌های برگزیده همایش علمی کاربردی پلیس و نظام عدالت برای کودکان و نوجوانان، تهران: نشر حدیث کوثر.
- شامبیاتی، هوشنگ (1395). بزهکاری اطفال و نوجوانان. چاپ اول، انتشارات مجد.
- صندوق کودکان سازمان ملل متحد، یونیسیف، نشریه دادرسی ویژه اطفال.
- عباسی، مجتبی، بزهکاری اطفال، چاپ اول، انتشارات مجد، 1394.
- فتح‌الهی، سیامک، پلیس و شیوه‌های نوین پیشگیری از بزهکاری اطفال و نوجوانان، مجموعه مقاله‌های برگزیده همایش علمی کاربردی پلیس و نظام عدالت برای کودکان و نوجوانان، تهران، نشر حدیث کوثر، 1388.

- قاسمی کهریزسنگی، راضیه(1388). رویکرد چندنهادی به پیشگیری از خشونت در مدارس. مجموعه مقالات نخستین همایش ملی پیشگیری از جرم رویکرد پند نهادی به پیشگیری از وقوع جرم، تهران: معاونت آموزش ناجا.
- ملک‌زاده، امیر(1386). پلیس کودکان و نوجوانان و نقش آن در دادرسی ویژه کودکان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق عمومی، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز.
- مودن‌زادگان، حسنعلی(1387). سیر تحول قوانین کیفری حمایتی کودکان و نوجوانان در حقوق ایران. نشریه حقوقی دادگستری، سال هفتاد و دوم، شماره 62 و 63.
- مودن‌زادگان، حسنعلی(1383). کودکان و نوجوانان معارض با قانون و واکنش‌های اجتماعی. علوم جنایی (مجموعه مقالات در تجلیل از استاد دکتر محمد آشوری)، انتشارات سمت، چاپ اول.
- مودن‌زادگان، حسنعلی(1383). دادرسی کیفری ویژه اطفال در حقوق ایران. نشریه ندای صادق، دانشگاه امام صادق، سال نهم، شماره 33.
- موسوی، عافیة السادات(1390). بزهکاری اطفال و نوجوانان، چاپ اول، مجد.
- میشل اس، اسکات(1386). پیشگیری از جرم. ترجمه مهدی مقیمی، حمید جربانی، تهران: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی امین.
- نجفی ابرنآبادی، علی حسین و هاشم بیگی، حمید(1377). دانشنامه جرم‌شناسی. تهران: چاپ اول، انتشارات شهید بهشتی.
- نوه ابراهیم و همکاران(1391). هدف‌گذاری در الگوی تربیت پلیس کودکان و نوجوانان جمهوری اسلامی ایران. نشریه دانش انتظامی، سال چهاردهم، شماره دو.
- نیازخانی، مرتضی و ملک زاده، امیر(1389). پلیس و کودکان و نوجوانان. تهران: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی.
- یوسف‌وند، احداله(1393). نقش پلیس در پیشگیری از جرایم، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، راهنما، محمد حسن حسنی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود.
- کشفی، سیدسعید(1390). تعامل برازنده پلیس با مدیران مدارس راهنمایی شهر تهران و تدوین راهبرد پیشگیری از بزهکاری و بزه‌دیدگی دانش‌آموزان، رساله دکتری، دانشگاه تربیت معلم.
- سلیمی، علی(1395). الگوی مدیریت پیشگیری اجتماعی نیروی انتظامی از بزهکاری نوجوانان. رساله دکتری، دانشگاه علوم انتظامی امین.